

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรื่อง มาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตนํ้านมดิบของประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๔๒

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตนํ้านมดิบของประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพ การอำนวยความสะดวกของการค้าและการคุ้มครองผู้บริโภคตลอดถึงการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงออกประกาศกำหนดมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตนํ้านมดิบของประเทศไทย ไว้ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒

ปองพล อติเรกสาร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบ

1. คำนำ

มาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบนี้ กำหนดเป็นมาตรฐานเพื่อให้ฟาร์มโคนมที่ต้องการขึ้นทะเบียน รับรองว่าเป็นฟาร์มโคนมที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ได้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติด้านการจัดการฟาร์ม ซึ่งมาตรฐานนี้เป็นเกณฑ์ขั้นพื้นฐานสำหรับฟาร์มโคนมที่จะได้รับการรับรอง

2. วัตถุประสงค์

มาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบนี้กำหนดวิธีปฏิบัติด้านฟาร์ม การจัดการฟาร์ม สุขภาพโคนม การเก็บรักษาน้ำนมดิบและการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้น้ำนมที่ถูกสุขลักษณะและเหมาะสมสำหรับผู้บริโภค

3. คำนิยาม

- ฟาร์มโคนม หมายถึง ฟาร์มเพาะเลี้ยงโคนม เพื่อผลิตโคนมและน้ำนมดิบ
- การผลิตน้ำนมดิบ หมายถึง การผลิตนมอย่างมีประสิทธิภาพ ได้นมที่บริสุทธิ์ คุณภาพสูงตามความต้องการของผู้บริโภค และสามารถทำรายได้ดีให้กับเกษตรกร

4. องค์ประกอบของฟาร์มโคนม

4.1 ทำเลที่ตั้งของฟาร์มโคนม

- 4.1.1 อยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก
- 4.1.2 สามารถป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคจากภายนอกเข้าสู่ฟาร์มได้
- 4.1.3 อยู่ห่างจากชุมชน โรงฆ่าสัตว์ ตลาดนัดค้าสัตว์ และเส้นทางที่มีการเคลื่อนย้ายสัตว์และซากสัตว์
- 4.1.4 อยู่ในทำเลที่มีแหล่งน้ำสะอาด ตามมาตรฐานคุณภาพน้ำใช้ เพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอตลอดปี
- 4.1.5 ควรได้รับความยินยอมจากองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น
- 4.1.6 เป็นบริเวณที่ไม่มีน้ำท่วมขัง
- 4.1.7 เป็นบริเวณที่โปร่ง อากาศถ่ายเทได้ดี มีต้นไม้ให้ร่มเงาในฟาร์มโคนม และแปลงหญ้าผสมควร

4.2 ลักษณะของฟาร์มโคนม

4.2.1 เนื้อที่ของฟาร์มโคนม

ต้องมีเนื้อที่เหมาะสมกับขนาดของโรงเรียนและการอยู่อาศัยของโคนม

4.2.2 การจัดแบ่งพื้นที่

ต้องมีเนื้อที่กว้างขวางเพียงพอ สำหรับการจัดการแบ่ง การก่อสร้างอาคารโรงเรียนอย่างเป็นทางการ ระเบียบ สอดคล้องกับการปฏิบัติงานและไม่หนาแน่นจะไม่สามารถจัดการด้านการผลิตสัตว์ การควบคุมโรคสัตว์ สุขอนามัยของผู้ปฏิบัติงานและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้ตามหลักวิชาการ ฟาร์มโคนมจะต้องมีการจัดแบ่งบริเวณพื้นที่เป็นสัดส่วนโดยมีผังแสดงการจัดวางที่แน่นอน

4.2.3 บ้านพักอาศัยและอาคารสำนักงาน

อยู่ในบริเวณอาศัยโดยเฉพาะ ไม่มีการเข้าอยู่อาศัยในบริเวณโรงเรียนเลี้ยงสัตว์ บ้านพัก ต้องอยู่ในสภาพแข็งแรง สะอาด เป็นระเบียบไม่สกปรกกรุงรัง มีปริมาณเพียงพอกับ จำนวนเจ้าหน้าที่ ต้องแยกห่างจากบริเวณเลี้ยงสัตว์พอสมควร สะอาด ร่มรื่น มีรั้วกัน แบ่งแยกจากบริเวณเลี้ยงสัตว์ตามที่กำหนดอย่างชัดเจน

4.2.4 ไม่ควรให้สัตว์เลี้ยงที่อาจเป็นพาหะนำโรคเข้าไปในบริเวณเลี้ยงโคนม

4.3 ลักษณะของโรงเรียน

โรงเรียนที่จะใช้เลี้ยงโคนมควรมีขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนโคนมที่เลี้ยง ถูกสุขลักษณะและอยู่ สุขสบาย

5. การจัดการฟาร์ม

5.1 การจัดการโรงเรียน

5.1.1 โรงเรียนและที่ให้อาหาร ต้องสะอาดและแห้ง

5.1.2 โรงเรียนต้องสะดวกในการปฏิบัติงาน

5.1.3 ต้องดูแลซ่อมแซมโรงเรียนให้มีความปลอดภัยต่อผู้ปฏิบัติงาน

5.1.4 มีการทำความสะอาดโรงเรียนและอุปกรณ์ ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ตามความเหมาะสม

5.1.5 มีการจัดการโรงเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนนำโคเข้าเลี้ยง

5.2 การจัดการด้านบุคลากร

5.2.1 ให้มีสัตวแพทย์ ควบคุมกำกับดูแลด้านสุขภาพสัตว์และสุขอนามัยภายในฟาร์มโคนม โดย สัตวแพทย์ต้องมีใบอนุญาตประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่ง และได้รับใบอนุญาตควบคุมฟาร์มโคนม จากกรมปศุสัตว์

5.2.2 ต้องมีจำนวนแรงงานอย่างเพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนสัตว์ที่เลี้ยง มีการจัดแบ่ง หน้าที่และความรับผิดชอบในแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน นอกจากนี้บุคลากรภายในฟาร์มโคนมทุกคนควร ได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี

5.3 คู่มือการจัดการฟาร์ม

ผู้ประกอบการฟาร์มโคนมต้องมีคู่มือการจัดการฟาร์ม แสดงให้เห็นระบบการเลี้ยง การจัดการฟาร์ม ระบบบันทึกข้อมูล การป้องกันและควบคุมโรค การดูแลสุขภาพสัตว์และสุขอนามัยในฟาร์มโคนม

5.4 ระบบการบันทึกข้อมูล

ฟาร์มโคนมจะต้องมีระบบการบันทึกข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย

5.4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารฟาร์ม ได้แก่ บุคลากร แรงงาน

5.4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านการผลิต ได้แก่ ข้อมูลตัวสัตว์ ข้อมูลสุขภาพสัตว์ ข้อมูลการผลิตและข้อมูลผลผลิต

5.5 ระบบบันทึกด้านอาหารสัตว์

5.5.1 คุณภาพอาหารสัตว์

- แหล่งที่มาของอาหารสัตว์

ก. ในกรณีซื้ออาหาร ต้องซื้อจากผู้ที่ได้รับอนุญาตตาม พ.ร.บ. ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525

ข. ในกรณีผสมอาหารสัตว์ ต้องมีคุณภาพอาหารสัตว์ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดตาม พ.ร.บ. ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525

- ภาชนะบรรจุและการขนส่ง

ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ ควรสะอาด ไม่เคยใช้บรรจุวัตถุมีพิษ ปุ๋ย หรือวัตถุอื่นใดที่อาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ สะอาด แข็ง กันความชื้นได้ ไม่มีสารที่จะปนเปื้อนกับอาหารสัตว์

- การตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์

ควรมีการตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์อย่างง่าย นอกจากนี้ต้องสุ่มตัวอย่างอาหารสัตว์ส่งห้องปฏิบัติการที่เชื่อถือได้ เพื่อตรวจวิเคราะห์คุณภาพและสารตกค้างเป็นประจำ และเก็บบันทึกผลการตรวจวิเคราะห์ไว้ให้ตรวจสอบได้

5.5.2 การเก็บรักษาอาหารสัตว์

ต้องมีสถานที่เก็บอาหารสัตว์แยกต่างหาก กรณีมีวัตถุดิบเป็นวิตามินควรเก็บในห้องปรับอากาศ ห้องเก็บอาหารสัตว์ต้องสามารถรักษาสภาพของอาหารสัตว์ไม่ให้เปลี่ยนแปลง สะอาด แข็ง ปลอดภัย แดดและสัตว์ต่าง ๆ ควรมีแผงไม้รองด้านล่างของภาชนะบรรจุอาหารสัตว์

6. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์

6.1 ฟาร์มโคนมจะต้องมีระบบเฝ้าระวัง ควบคุมและป้องกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้รวมถึงการมีโปรแกรมทำลายเชื้อโรคก่อนเข้าและออกจากฟาร์ม การป้องกันการสะสมของเชื้อโรคในฟาร์ม การควบคุมโรคให้สงบโดยเร็วและไม่ให้แพร่ระบาดจากฟาร์ม

6.2 การบำบัดโรค

6.2.1 การบำบัดโรคสัตว์ ต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ควบคุมการประกอบกิจการบำบัดโรคสัตว์ พ.ศ. 2505

6.2.2 การใช้อา สัตว์ต้องปฏิบัติตาม ข้อกำหนดการใช้ยาสำหรับสัตว์ (มอก. 7001-2540)

7. การจัดการสิ่งแวดล้อม

สิ่งปฏิภูมต่าง ๆ รวมถึงขยะต้องผ่านการกำจัดอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยข้างเคียง หรือสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

7.1 ขยะมูลฝอย

ทำการเก็บในถังขยะที่มีฝาปิดมิดชิด และนำไปกำจัดทิ้งในบริเวณที่ทิ้งของเทศบาล สุขาภิบาล หรือองค์กรท้องถิ่น

7.2 ซากสัตว์ ทำการกลบฝังหรือทำลาย

7.3 มูลสัตว์

นำไปทำเป็นปุ๋ยหรือหมักเป็นปุ๋ย โดยไม่ทิ้งหรือกองเก็บในลักษณะที่จะทำให้เกิดกลิ่นหรือความรำคาญแก่ผู้อาศัยอยู่ข้างเคียง

7.4 น้ำเสีย

ฟาร์มโคนมจะต้องจัดให้มีระบบเก็บกักหรือบำบัดน้ำเสียให้เหมาะสมทั้งน้ำทิ้งที่ระบายออกนอกฟาร์ม จะต้องมีความปลอดภัยน้ำที่เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งที่กำหนด

8. การผลิตน้ำนมดิบ

8.1 ตัวแม่โคให้นม

ฟาร์มโคนมต้องมีการเตรียมตัวแม่โคก่อนทำการรีดนม ให้สะอาด และไม่เครียด ก่อนการรีดนม

8.2 การรีดนมโค

ฟาร์มโคนมควรมีการทดสอบความผิดปกติของน้ำนมก่อนรีดนมลงถังรวม การรีดนมโค ควรให้ถูกต้องตามหลักวิธีการรีดนมด้วยมือ หรือด้วยเครื่องรีดนม และมีการปฏิบัติต่อเต้านมโคและน้ำนมที่ผิดปกติ ตามหลักคำแนะนำของสัตวแพทย์

9. การเก็บรักษาและการขนส่งน้ำนมดิบ

9.1 สำหรับเกษตรกร

ฟาร์มโคนมควรต้องรีบขนส่งน้ำนมที่รีดได้ ไปยังถังรวมนมของศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบให้เร็วที่สุด และหลังจากส่งน้ำนมแล้วควรทำความสะอาดถังรวมนมของฟาร์มโดยเร็ว ให้พร้อมใช้งานในครั้งต่อไปได้สะดวก

9.2 สำหรับศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ

ควรมีระบบทำความสะอาดเต้านมดิบก่อนรวมในถังรวมนมของศูนย์รวบรวมน้ำนมและควรทำความสะอาดอุปกรณ์เก็บรักษาน้ำนมทั้งหมด ตามหลักวิธีที่ผู้ผลิตอุปกรณ์เก็บรักษาน้ำนม ได้กำหนดไว้ อย่างเคร่งครัด

9.3 คุณภาพน้ำนมดิบ

คุณภาพน้ำนมดิบโดยรวมของฟาร์มโคนม ให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 26 พ.ศ. 2522 และหรือมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม นมสด (มอก. 738-2530)

ภาคผนวก

1. ข้อกำหนดการใช้ยาสำหรับสัตว์ (มอก. 7001-2540)
 2. พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบกิจการบำบัดโรคสัตว์ พ.ศ. 2505
 3. มาตรฐานคุณภาพน้ำใช้
 4. พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525
 5. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 26 (พ.ศ. 2522)
 6. มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม นมสด (มอก. 738-2530)
-